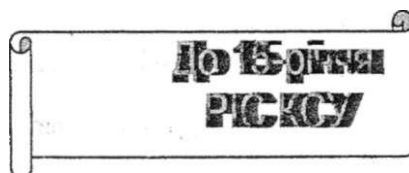

**Рівненський державний гуманітарний університет
Рівненський інститут слов'янознавства
Київського славістичного університету**

СЛОВ'ЯНСЬКИЙ ВІСНИК

Збірник наукових праць

Випуск 11

Серія „Історичні та політичні науки“

Наукова редакція:
доктор історичних наук, професор С. С. Троян

Рівне - 2011

ЯСІНСЬКИЙ М. М. Закономірності розвитку етнічно-культурних клубів Галичини кінця 19 - початку 20 ст.: типологія проблем	160
ПОЛІТИЧНІ НАУКИ	<i>сум</i>
БАСНЯК Ю. А. Основні тенденції франко-американських відносин у сфері безпеки після завершення „холодної війни“	164
БУЗ О. Політичне лідерство: огляд зарубіжних концепцій	168
ГЕРАСИМЧУК Т. Ф. Формування зовнішньополітичних пріоритетів країн Центральної Європи на початку 1990-х років	171
ГОН М. М. Політичне лідерство в умовах ранжованої системи міжетнічних відносин	175
ДУБЕЙ В, І. Розвиток інституційно - правового механізму регулювання транспортної політики Євросоюзу в галузі автомобільних перевезень	179
КІЛХ2УСКІ А. ШгаЙвка пубґусіапа <ієгдогасја	183
\УО'АКО\У5КІ Б. Огапісе раїїзгм'оше а ггапзіогтасіа Іогзатозсіо^а \у \уутіагге іеапозгкоуут і §гаро\уут	188
КОЛІСНІЧЕНКО Р. М. Мовно-комунікативні особливості демократичної електоральної культури молоді в Україні	189
КУЗЬМА Т. М. Інститут омбудсмана: процес становлення і сутність	193
КУНДЕУС О. М. Європейська інтеграція України на сучасному етапі	197
МАМОНТОВА Е. В. Церемонія інаугурація як дзеркало системних політичних перетворень: досвід постсоціалістичних країн Центрально-Східної Європи	200
НАГОРНЯК М. Політико-правові проблеми національно-визвольної боротьби слов'янських народів у працях президента Т. Масарика	203
ОВЕРЧУК О. В. Абсентеїзм як чинник виборчого процесу в сучасній Україні	208
ПАРФЕНЮК В. М. Трансформація політики країн Вишеградської групи в сфері інформаційно-комунікаційних технологій в період 2000-2010 років	213
ПЕТРОВИЧ І. Політико-правові системи Латинської Америки: загальна характеристика	220
ПИЛИПАК М. І. Компаративний аналіз політики національного брендингу країн Центральної та Східної Європи	223
ПОДОБІНСЬКА-ШТИК Т. О. Теоретичне обґрунтування використання теорії балансу загроз при аналізі двосторонніх відносин	226
РУДЕНКО В. М. Феноменологія взаємозв'язку освіти і культури	22і
СЕМЕНОВИЧ А. Вступ у ЄС як чинник трансформації країн-кандидатів з Центральної і Східної Європи	234
СЕМЕНЧЕНКО Ф. Г. Політика місцевого самоврядування в системі демократичного правління	239
СИДОРУК Т. В. Важелі впливу Європейського Союзу на трансформаційні процеси в Україні	242
СИНЯК І. В. Стратегічні інтереси Сполучених Штатів Америки в Центральноазійському регіоні	246
ТЕРЕЩУК В. І. Роль інформаційної складової у руйнуванні радянського домену влади у країнах ЦСЄ	251
ТИХОМИРОВА Є. Б. Комунікаційна політика ЄС Програма Рппсе	254
ТРОЯН В. С. Проблема європейської ідентичності в основних концепціях пан'європеїзму	260
УДОД О., ЮРІЙ М. Культурна картина світу і Україна	263
ХАВРУК І. А. Конституційний референдум у рішенні Конституційного Суду України від 27 березня 2000 року	272
ЧЕРНІЙ А. Л., ЧЕРНІЙ В. А. Політика США і західноєвропейських держав з питання врегулювання конфліктів в Боснії і Косово	276
ЧЕРНІЙ В. А. Болгарія у трансформаційних викликах сучасності	282
ШТУКА І. А. Проблеми формування демократичної політичної культури в Україні	286
ЮСЬКШ Б. М. Європейська трудова міграція в умовах глобальної кризи чинники і наслідки	289
РЕЦЕНЗІЇ	
> ТЕМІРОВА Н. Р. Краківська історична школа історіографічний контекст	294
ТРОЯН С. С. Генезис польської історіографії краківська історична школа	295
ДОВІДКА ПРО АВТОРІВ	296

А. Семенович

Вступ у ЄС як чинник трансформації країн-кандидатів з Центральної і Східної Європи

Детально розглянуто особливості впливу підготовки до набуття членства Європейського Союзу на процес трансформації країн-кандидатів з Центральної і Східної Європи.

Ключові слова: європеїзація; Європейський Союз; країни-кандидати.

Детально рассмотрены особенности влияния подготовки к членству в Европейском Союзе на процессе трансформации государств-кандидатов с Центральной и Восточной Европы.

Ключевые слова: европеизация, Европейский Союз, государства-кандидаты.

У пост-біполярний період спостерігається інтенсивне зростання чисельності та розширення складу різноманітних міжнародних об'єднань. Переважна більшість держав прагнуть не залишатись осторонь цього процесу, а активно включатися у різні форми багатостороннього співробітництва. Безумовно, що здобуття членства у будь-якій міжнародній організації вимагатиме від претендента зусиль. Тому будь-хто, хто прагне доєднатися до певної спільноти, повинен усвідомлювати, що існують критерії, дотримання яких дозволить набутти статус члена або його позбутися. Тому перед тим як вступити у будь-яку міжнародну організацію, країни-кандидати повинні пройти процес соціалізації, який спрямований на те, щоб їх самих підготувати до членства, що передбачає дотримання низки прав та обов'язків, а також довести самій організації, що кандидат гідний та готовий стати її частиною. Свідченням готовності претендента на членство повинно бути його зобов'язання придержуватися властивих для організації правил та норм. Це характерно для практично усіх багатосторонніх міжнародних об'єднань, включаючи Європейських Союз.

У цьому контексті треба зазначити, що процес набуття повноправного членства у Європейському Союзі стає величезним викликом для будь-якої країни-кандидата, адже вимагає від неї проведення чисельних реформ з метою адаптації до реалій ЄС, щоб одночасно не зашкодити стабільній діяльності самої організації та забезпечити своє успішне функціонування у нових умовах. Не стали винятком держави Центральної та Східної Європи, що задекларували своє прагнення вступити у Європейський Союз. Вказують, що саме подану країнами-кандидатами на вступ заявку необхідно розглядати як публічне зобов'язання, підтвердження спроможності та готовності щодо проведення значних інституційних реформ, які уможливають сповна адаптуватися до існуючих в ЄС реалій [10, с.558].

Дезінтеграція Радянського Союзу та розпуск Організації Варшавського договору знаменували новий етап в історії країн регіону. «Повернення у Європу» стало визначальним елементом стратегії розвитку, яка була обрано постсоціалістичними країнами. Її невід'ємною та конститутивною частиною розглядався саме Європейський Союз. При цьому зазначається, що фактично йшлося про Західну Європу, яка тоді ідеалістично асоціювалася із безпекою, свободою, порядком та процвітанням. Наприкінці 80-их років, модель розвитку, яка забезпечила значний поступ західноєвропейським партнерам, розглядалась східноєвропейцями як орієнтир для наслідування та як автоматична відповідь щодо вирішення більшості їхніх проблем, проте треба вказати, що було відсутнє розуміння як автоматично її імплементувати у своєрідних реаліях постсоціалістичних країн [2, с. 12]. У підсумку, Європейський Союз дав свою принципову згоду на вступ цих держав, що мало символізувати відновлення справедливості, покласти край тривалому поділу континенту на дві частини, підтримати уряди та суспільства цих держав у їх зусиллях на шляху реформ і забезпечити стабільність. Проте ні претенденти на членство, ні європейські інституції не мали чіткого розуміння, яким чином відбуватиметься процес розширення та які результати і наслідки матиме для обох сторін.

У ході свого розвитку Європейський Союз поволі перетворювався у все більш гомогенне утворення у досить гетерогенному європейському середовищі. За допомогою процесу розширення ЄС поступово освоював решту європейського простору, роблячи його більш однорідним у відповідності до власної моделі [7, с. 144]. У ЄС вже був накопичений достатній досвід інтеграції нових членів, проте вступ східноєвропейських кандидатів вирізнявся низкою особливостей, наштовхувався на цілий ряд труднощів і перешкод та викликав значний скептицизм.

Насамперед треба зазначити, що вперше в історії Європейського Союзу претендентами на вступ були країни, що, перебуваючи у важкому економічному становищі, повинні були одночасно протистояти значній кількості викликів і здійснити вагомий перетворення практично в усіх сферах життєдіяльності: забезпечити перехід від командної до ринкової форми економіки, запевнити розвиток правої держави, реформувати недієву та корумповану систему державного управління, реорганізувати територіально-адміністративний устрій, розбудувати ключові демократичні інститути, гарантувати основні права та свободи громадянам—тощо. Обсяг—поставлених—завдань викликав у частини дослідників резонні сумніви у спроможності східноєвропейських країн успішно впоратись з ними. Було влучно зазначено, що трансформаційні процеси у цьому регіоні нагадують радше спробу відремонтувати корабель, що перебуває у відкритому морі [4].

З іншої сторони, саме повернення у Європу, а де факто вступ у ЄС стали потужним рушієм та важливим об'єднуючим чинником у ході здійснення «потрійного транзиту»: демократизації, розвитку ринкової економіки і розбудови держави, адже перспектива членства часто використовувалося національними урядами для обґрунтування необхідності та легітимізації доцільності проведення потрібних, проте непростих і часто непопулярних реформ.

Окрім того, варто підкреслити, що для держав Центральної та Східної Європи у контексті постсоціалістичної

трансформації набуття членства у Європейському Союзі розглядалось як безальтернативна стратегія розвитку. Країни регіону перебували у пошуку ефективних рішень і дієвих моделей, що допомогли б замінити старі та створити нові структури, які забезпечили розвиток та модернізацію держав. За відсутності інших реалістичних варіантів, Європейський Союз бачився як єдина адекватна відповідь на існуючі проблеми. Водночас перспектива членства у ЄС мала слугувати стабілізуючим чинником у цьому регіоні та запобігти від повернення у комуністичне минуле.

• ... Задекларована безальтернативність вступу у ЄС істотно звужувала простір для маневрування для країн-кандидатів і фактично унеможливлювала їх відмову від перспективи членства, ознаменувавши для них точку неповернення у минуле. Адже зрив чи повне припинення підготовки до вступу викликало б надзвичайно негативні та непередбачувані наслідки як у середині держави, так і завдало б значних збитків для її репутації на міжнародній арені. Своє чергою, сам ЄС теж був змушений докладати зусиль, щоб процес розширення завершився успішно, оскільки у протилежному випадку відновлення зони нестабільності на східних кордонах дестабілізувало б ситуацію і в середині самого об'єднання. У таких умовах, обидві сторони усвідомлювали свою відповідальність і всі існуючі ризики та небезпеки у випадку провалу процесу включення у ЄС регіону Центральної та Східної Європи, хоча основний тягар зобов'язань був покладений саме на плечі постсоціалістичних країн.

З іншої сторони, після завершення формування спільного внутрішнього ринку та посилення ролі європейських інституцій вслід за ухваленням Маастрихтського трактату у 1992 році Європейський Союз вступив у якісно новий етап розвитку, суттєво зміцнивши свої позиції. Поглиблення інтеграційних процесів у рамках цього наднаціонального об'єднання, досягнуті здобутки та безсумнівні успіхи вчинило його більш потужним гравцем на міжнародній арені та наділило більшими можливостями для здійснення впливу, зокрема на країни Центральної та Східної Європи. Водночас на тлі посилення глобалізаційних процесів, інтенсифікації міжнародній торговельних відносин, зокрема у межах Світової організації торгівлі, та появи нових конкурентів, перед Європейським Союзом з'явилися нові виклики, які змушували його більш обережно та виважено ставитися до будь-яких змін, зокрема включення нових членів, що могло б негативно вплинути на статус-кво, перешкодити подальшій інтеграції та послабити ЄС із середини.

Можливість збільшення кількості членів Європейському Союзі за рахунок країн Східної та Центральної Європи сприймалось зі значними застереженнями, адже у цьому випадку йшлося не про стабільні та заможні Австрію чи Швецію, а про держави, які вступили на шлях глибинних перетворень. Висловлювались побоювання, що нові члени можуть негативно вплинути на політичну ситуації та економічний розвиток у середині об'єднання, а їх вступ істотно збільшить фінансові витрати та зможе призвести до розмивання інституцій ЄС. Недовіра у спроможність постсоціалістичних країн бути повноцінними членами спонукала частину дослідників розглядати процес підготовки до розширення як середньовічний хрестовий похід з метою навчити варварів вищого західного способу здійснення політики та ведення бізнесу [3, с.14].

Підкреслюється, що країни-кандидати повинні пройти шлях адаптації таким чином, щоб відповідати цивілізаційним стандартам Європейського Союзу та лише тоді бути включеним у його склад. Адже саме претенденти є зацікавленою стороною та сподіваються отримати від вступу політичну, економічну чи соціальну вигоду, тому саме, вони зобов'язані провести необхідні реформи, навіть за рахунок своїх громадян, щоб пристосуватися до внутрішніх реалій ЄС. Через те перед кандидатами висувалися низка вимог, виконання яких мало подвійну ціль: гарантувати, що у Європейський Союз потраплять лише політично та економічно стабільні країни і запевнити скептично налаштованих членів, що претенденти на членство не перетворяться на тягар для інших і не зашкодять розвитку самого ЄС. Таким чином, процес підготовки до вступу був покликаний змінити країни-кандидати, при цьому залишаючи незмінним Європейський Союз [7, с.149]. У цьому особливий наголос робився на цивілізаційній місії ЄС, оскільки часто лунала думка про вищість політичної та економічної моделі розвитку провідних країн-членів ЄС, яку країни Центральної та Східної Європи повинні адаптувати замість збанкрутілої соціалістичної системи, щоб, таким чином, відкрити собі шлях до модернізації та сталого розвитку.

Серед діючих членів Європейського Союзу утвердилось переконання, що східноєвропейські партнери повинні набути членство лише після того, як розбудують державу, що буде спроможна стабільно функціонувати у рамках ЄС. Тобто вони відмовлялися від попереднього методу розширення, який застосовувався раніше щодо країн так званої Старої Європи. У відповідності до нього, вирішення суперечливих питань здійснювалось шляхом двосторонніх переговорів, здійснення взаємних поступок чи створенням у середині Європейського Союзу нових інституційних механізмів, які забезпечували досягнення необхідного компромісу. У крайньому випадку врегулювання розбіжностей заморожувалося та відкладалося на пізніший термін. У випадку з країнами Центральної та Східної Європи, існували серйозні побоювання, що після приєднання вже у якості повноцінних членів ці держави будуть менш охоче здійснювати необхідні реформи, тому основний обсяг перетворень повинен бути виконаний ще перед вступом.

Литовський дослідник Маніокас вказує, що розширення ЄС на схід відрізняється від попередніх, виділяючи його чотири основні особливості: складність, диференціація, обумовленість й асиметричність. На його думку, з однієї сторони, вони забезпечують послідовний контроль щодо дотримання країнами-кандидатами висунутих вимог, а з іншої, сповільнюють процес розширення з огляду на побоювання щодо можливого послаблення ЄС [9, с. 17-37].

Маніокас наголошує, що попередні розширення, окрім першого, в основному склалися з двох етапів, що починалась з укладання договору про асоціацію та завершувались переговорами. У випадку з прийняттям країн Центральної і Східної Європи було впроваджено проміжну стадію, яка передбачала низку специфічних

інструментів, що повинні були виконувати функцію своєрідного шлагбауму з метою кращого контролю над процесом розширення. Цей новий важіль був відданий у руки Європейської Комісії. Таким чином, процес розширення став більш складним, налічуючи все більше етапів та вирізняючись все більшими можливостями зі сторони ЄС здійснювати контроль на кожному етапі.

Свідченням того, що посилюється тенденція до ускладнення і водночас удосконалення процесу розширення стала можливість здійснення диференціації між країнами-кандидатами. З метою забезпечити більш якісний відбір кандидатів, процес розширення включав більшу кількість етапів. Водночас Маніокас акцентує на небезпеці перетворення диференціації у дискримінацію, адже процес селективного розширення міг створити нові лінії поділу, спричинити подальшу фрагментацію та привести до ізоляції певної частини континенту.

Обумовленість варто розглядати як третю складову і ключову рису розширення. Хоча вона до певної міри була присутня раніше, проте у ході підготовки до членства постсоціалістичних країн з'явилися нові особливості. Якщо раніше йшлося про транспозицію комунітарного доробку Європейського Союзу, то тепер вимоги були суттєво розширені. Оскільки самі вимоги не були чітко визначені та прописані, то існувала тенденція до висування додаткових умов та їх деталізації, зокрема під час укладення угод про партнерство. Окрім того, на самих початках була забезпечена можливість гнучкого трактування змісту вимог, щоб уможливити їх пристосування до конкретної ситуації країни-кандидата. Таким чином, первинні вимоги були значно розширені та деталізовані, наділяючи ЄС, насамперед в особі Європейської комісії, безпрецедентними важелями для здійснення авторитарного впливу на країни-кандидати.

Три попередні принципи розширення сприяли зростанню асиметричності у відносинах між ЄС і країнами Центральної та Східної Європи, адже якщо раніше йшлося радше про взаємні зобов'язання двох сторін, як кандидатів, так і членів, то тепер була впроваджена повна односторонність зобов'язань зі сторони лише претендентів на членство. Вони фактично були повністю виключені з процесу визначення принципів розширення і позбавлені можливості ефективно відстоювати свої власні інтереси. Становище країн Центральної і Східної Європи теж було послаблене саме їх безсумнівним прагненням набути членство і готовністю докласти до цього максимум зусиль, що надавало відчутну перевагу Європейському Союзу. Окрім того, варто вказати, що набуття членства у ЄС було добровільною справою, а не результатом тиску на країни-кандидати ззовні. Таким чином, щодо постсоціалістичних держав, які претендували на вступ, висувались вимоги, що перевищували обсяг зобов'язань для діючих членів, однак, на відміну від останніх, вони були позбавлені будь-яких дієвих важелів впливу на ЄС. Переговори фактично перетворились на технічний процес перевірки, яким чином просувається імплементація вимог, звіряючи закон із законом, главу з главою, сторінку із сторінкою.

Природно, що у таких умовах процес розширення характеризувався асиметричністю, адже ЄС одноосібно визначав перелік і обсяг необхідних до виконання вимог, а кандидати на членство могли з ними погодитися або відмовитися, проте не могли суттєво вплинути на їх зміст чи дієво чинити опір їх імплементації. Домінуючу позицію Європейського Союзу у відносинах з постсоціалістичними країнами трактували з діаметральних позицій. Частина дослідників розглядала у цьому контексті ЄС як колоніальну потугу, що корисливо використовувала свою домінуючу позицію у відносинах з країнами Центральної та Східної Європи. Адже постсоціалістичні держави зіштовхнулися з раніше не відомим для них стилем ведення переговорів, оскільки мали справу з економічною потугою, що була здатна на власний розсуд або винагородити, або покарати країну-кандидата [11. с. 3-4].

Інші навпаки вбачали у позитив у ролі Європейського Союзу, стверджуючи, що його поштовх був визначальним для успішного проведення необхідних ринкових і демократичних перетворень у цьому регіоні. Перспектива набуття членства у Європейському Союзі сприяла зміцненню позиціям реформістсько налаштованих сил у країнах Центральної і Східної Європи, допомогла послабити опір противникам перемін і виконала своєрідну роль знеболювана для проведення досить складних і часто непопулярних перетворень. Необхідно констатувати, що вступ у Європейський Союз неодноразово використовувався у внутріполітичній риториці для обґрунтування необхідності реформ, навіть у тих сферах, до яких ЄС не мав жодного відношення і не висував жодних вимог.

Інший беззаперечним позитивом, який істотно вплинув на трансформацію країн Центральної та Східної Європи, стали часові рамки здійснення необхідних реформ. Усвідомлення того, що членство у ЄС залежить від якнайшвидшого досягнення поступу, стимулювало до суттєвого прискорення впровадження на практиці потрібних перетворень, дисциплінувало органи державної влади, зменшило внутрішній опір, дозволило уникнути надмірних та невиправданих зволікань. Наголошуються, що цілком ймовірним можна вважати сценарій, що без перспективи вступу у ЄС постсоціалістичні країни не змогли б відносно швидко впоратися з такою кількістю завдань, виконання яких могло б затягнутися на довше. Як вказував Комісар з розширення Гюнтер Верхоєн, стратегія ЄС виявилася успішною. Вона підтримала країни-кандидати у їх прагненні досягнути чітко поставлених цілей. Найбільш могутнім мотиваційним рушієм для здійснення необхідних реформ стала виразна і достовірна перспектива членства у ЄС [6, с. 1].

Вплив Європейського Союзу, зокрема на країни-кандидати, поступово почали визначати як європеїзація. Сам термін відносно недавно набув широкого поширення, вирізнявся різнобоям тлумачень та суперечностей. Варто зауважити, що визначення впливу ЄС саме як європеїзація було некоректним і досить контроверсійним, адже насправді йдеться про ЄС-ізацію. Однак зростаюча значимість Європейського Союзу, який поширив свої географічні межі на більшу частину континенту, сприяло тому, що ЄС все частіше ототожнювався зі всім європейським, поступово монополізуючи застосування цього терміну. Європеїзація не стала винятком, засвідчивши ще раз потужність впливу ЄС навіть у сфері мовної практики.

Активно цим терміном почали послуговуватися після підписання Маастрихтського трактату та консолідації

статус
конце
відбуї
держ;
таког
логік

поня'
пост
свро;
[1,с.
Цент
не м
ДРУ'
част
Радг
праї
утвс-
СТр}

свр<
най
ї Р
та
по'
в с
час
кр;

Єв]
Са
ба

са
як
кє-
м
ц
ч:
т:

з
N
ї
1

статусу європейськими наднаціональними інституціями. Традиційно вважається, що першим спробу концептуалізувати це поняття здійснив французький науковець Робер Ладреш, вказуючи, що європеїзація відбувається тоді, коли діяльність Європейського Союзу перетворюється на один із складових елементів розбудови держави. У його трактуванні європеїзація розуміється як зростаючий процес зміни напрямів і форм політики до такого рівня, при якому політичний та економічний розвиток Європейського Союзу стає частиною організаційної логіки внутрідержавного політичного процесу [8, с. 69]. •

Свою чергою, німецька дослідниця Тая Борцел виділяє два ключових підходи щодо розуміння цього поняття. З однієї сторони, європеїзація розглядається як розбудова інституцій на європейському рівні спричинена поступовою передачею країнами-членами частини своїх повноважень Європейському Союзу. З іншої сторони, європеїзація визначається як процес у ході якого внутрішня політика держави поступово стає об'єктом політик ЄС [1, с.15]. Тому процес європеїзації є висхідним і низхідним. Саме на останньому зупинимося детально, адже країни Центральної та Східної Європи були виключені з першого типу європеїзації, оскільки, перебуваючи за межами ЄС, не могли брати участь у формуванні європейських наднаціональних інституцій. Проте вони залишались об'єктом другого типу європеїзації, тобто впливу ЄС на трансформацію внутрішньої політики держав. У цьому контексті часто послуговуються у якості орієнтиру тлумаченням європеїзації запропонованою італійським дослідником Радаеллі, що розглядав її як процес розбудови, поширення та інституціоналізації формальних і неформальних правил, практик, стратегій, стилів діяльності, спільних цінностей і норм, які спочатку визначаються та утверджуються у рамках ЄС, а потім інкорпорується у логіку внутрідержавного дискурсу, ідентичності, політичної структури та системи управління [5, с. 30].

У своїх дослідженнях вчені все частіше зосереджують свою увагу на одному з трьох ключових вимірів європеїзації: джерело її появи на європейському рівні (хоча важко однозначно сказати, яка саме інституція найбільша спричиняється до її виникнення), її вплив на подальшу конвергенцію інституцій і політик у рамках ЄС та її роль у поширенні норм необхідних для конструкції європейської ідентичності. Поєднуючи розбудову інституцій та формування ідентичності на європейському рівні з внутрішніми змінами у середині країн-членів, європеїзація почала розглядатися як своєрідна об'єднавча ланка для проекту європейської інтеграції. Зауважимо, що дослідники в основному увагу зосереджували на впливі Європейського Союзу на держави, що входили до його складу. Але частиною європейських інтеграційних процесів стало також включення у Європейський Союз нових членів з числа країн Центральної та Східної Європи. ••

Необхідно зазначити, що, коли йшлося про країни, які перебували за межами ЄС, розрізняли два типи європеїзації від того чи ініціатором виступав Європейський Союз чи держава добровільно наслідувала модель ЄС. Саме в останньому випадку виділяли дві основні причини, що могли спонукати здійснення європеїзації за власним бажанням. • •

У першому випадку йдеться про модель соціального навчання, що робить особливий наголос на самоідентифікації країн Центральної і Східної Європи з Європейським Союзом. З її перспективи, ЄС розглядається як форма організації європейської спільноти, що вирізняється специфічною колективною ідентичністю та яка керується у своїй діяльності особливим набором норм, правил і цінностей. Країни, які залишаються за його межами, адаптують модель Європейського Союзу, оскільки вважають, що вона є найбільш відповідною для їх ідентичності, органічно вписується у їх внутрішні реалії та легітимізує Центральну і Східну Європу як невід'ємну частину Європейського Союзу. При цьому, не передбачається надання матеріального заохочення чи здійснення тиску зі сторони ЄС [12, с. 675].

У другому випадку йдеться про модель запозичення досвіду, що полягає у прагненні держави, яка перебуває за межами ЄС, самостійно адаптувати інституційні взірці Європейського Союзу. З огляду на досягнуті успіхи ЄС, модель його розвитку вважається дієвим та ефективним інструментом, який може бути успішно використаним для вирішення внутрішніх проблем та викликів. Як і в першому випадку, зацікавленість у запозиченні досвіду ЄС є також результатом внутрідержавних процесів, а не наслідком зовнішнього примусу чи переконання [12, с.676].

Протилежним є розуміння процесу європеїзації з перспективи моделі зовнішнього заохочення, **ЩО** є альтернативною до двох попередніх моделей соціального навчання та запозичення досвіду, адже вона передбачає активне залучення Європейського Союзу. Відповідно до неї, держава приймає модель ЄС лише тоді, коли користь від її адаптації буде очевидною, тобто перевищувати можливі внутрішньодержавні втрати. У протилежному випадку, коли ймовірна винагорода не компенсуватиме затрачених державою зусиль, то результативність імплементації інституційних взірців ЄС буде досить низькою або взагалі відсутньою. Наголошується, що процес європеїзації буде залежати від чіткості запропонованої моделі, правдоподібності, розміру та швидкості отримання винагороди, а також від рівня відкритості чи опору внутрідержавних акторів щодо прийняття моделі ЄС. Таким чином, у випадку успішного виконання вимог Європейського Союзу, запропонована винагорода може бути надана у вигляді розвитку інституційних відносин (від укладення договорів про асоціацію до надання повного членства) та фінансової чи технічної допомоги (у рамках фондів та інших програми). Отже, можна ствердити* що перспектива членства розглядалась більшістю країн Центральної та Східної Європи достатнім заохоченням для здійснення значних перетворень у відповідності до вимог Європейського Союзу [12, с. 671-675].

Таким чином, у контексті розширення *європеїзацію можна стисло визначити як процес адаптації країн-кандидатів до інституційних реалій Європейського Союзу, що спрямований на скорочення наявних розбіжностей з країнами-членами*. Її ключовою метою було забезпечення органічної інтеграції претендентів на вступ у Європейський Союз і гарантування їх стабільного функціонування в нових умовах.

Зауважимо, що Європейський Союз не був єдиним актором залученим у процес трансформації

